

Taith Gylchol y Waun I

Traphont reilffordd y Waun

Manylion y llwybr

Taith gerdded yn archwilio ystad ysblennydd o amgylch Castell y Waun, gan gynnwys rhan o Glawdd Offa na welir yn aml. (Sylwer bod y llwybr hwn yn dilyn llwybr na ellir ond ei ddefnyddio rhwng mis Ebrill a mis Medi.)

Pellter:	5.6 milltir / 9 km
Man cychwyn:	Gorsaf drenau'r Waun
Cyfeirnod grid y man cychwyn:	SJ 28464 37801
Disgrifiad what3words y man cychwyn:	odrif.crefftwr.ariannol

Cychwyn

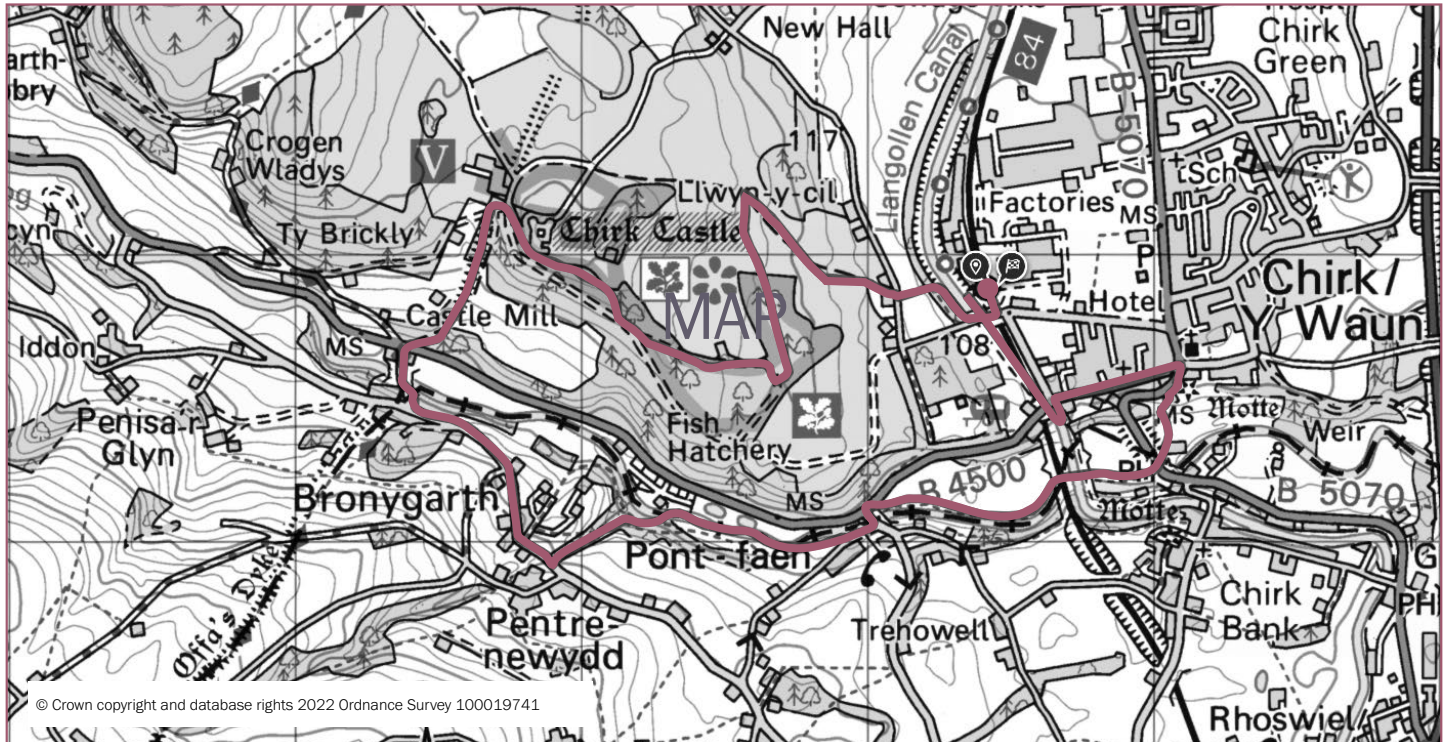
Dechreuwch yng ngorsaf drenau'r Waun drwy groesi'r bont ffordd dros y rheilffordd yn dilyn arwydd i'r castell. Ewch heibio i'r ffordd fynediad i Ystad Ddiwydiannol Canal Wood ac yna trowch i'r dde drwy giât fechan i mewn i goetir. (Mae'r ffordd yn parhau yn syth tuag at

borth addurnol i Gastell y Waun.) Yn syth ar ôl dod i mewn i'r coetir, trowch i'r chwith yn dilyn yr arwydd am Gastell y Waun ac edrychwch dros geg twnnel ar Gamlas Llangollen. Trowch i'r dde ar hyd llwybr coetir a sylwch fod y llwybr yn hollti ac yn ailymuno sawl gwaith. Mae'n well cadw at y llwybr sydd bellaf i'r chwith er mwyn gweld giât mochyn yn arwain i mewn i gae, lle mae llwybr yn arwain yn syth at ffordd.

Trowch i'r dde yn dilyn yr arwydd am Gastell y Waun, yna trowch i'r chwith bron yn syth ar hyd trac. Mae hysbysfwrdd yr Ymddiriedolaeth Genedlaethol yn amlinellu cyfres o lwybrau cod lliw. Ewch drwy giât mochyn a chadwch i ochr chwith cae, gan fynd heibio coeden dderw sylweddol wrth sylwi ar y pyst marcio yn dwyn saethau gwyrdd. Cyrhaeddir giât ar y chwith, ond mae postyn marcio gerllaw yn amwys. Ewch i'r dde oddi wrth y giât i ddilyn llwybr aneglur, glaswelltog ychydig i'r chwith o dderwen uchel. Ewch drwy giât mewn ffens

Offa's Dyke Path SHORT WALKS Taith Gylchol y Waun I

a daliwch ati i edrych ymlaen am fwy o saethau marcio gwyrdd, gan gyrraedd giât arall yn y pen draw.

Peidiwch â mynd drwy'r giât, ond trowch i'r chwith fel y nodir gan saeth las ar bostyn marcio. Dilynwch llwybr aneglur arall, gan edrych am fwy o byst marcio gyda saethau glas arnynt. Ewch drwy giât i mewn i goetir cymysg, aeddfed yn Deershed Wood. Cadwch yn syth ymlaen wrth gyffordd llwybr fel y'i nodir, yna trowch i'r dde wrth y gyffordd llwybr nesaf, gan fynd i lawr yr allt fel y nodir. Ewch drwy giât fawr a throwch i'r dde, fel y dangosir gan saeth las. Mae'r llwybr yn codi heibio ardaloedd coediog a chaeau, gan fynd trwy giât. Yn ddiweddarach, ewch drwy giât mochyn ger giât fawr mewn coetir aeddfed. Cerddwch yn syth ymlaen ar hyd trac, sy'n ymuno â ffordd darmac yn ddiweddarach.

Yn lle ymuno â'r ffordd darmac, trowch i'r dde ychydig ymlaen llaw i fyny trac arall sydd wedi'i nodi gan saeth las. Mae hyn yn osgoi'r ffordd, gan redeg yn gyfochrog â hi ar lefel uwch yn y coed, gan fynd heibio cuddfan adar. Yn ddiweddarach, mae'r trac yn ymuno â ffordd sy'n agos iawn at Gastell y Waun. Adeiladwyd yr eiddo hwn, sy'n perthyn i'r Ymddiriedolaeth Genedlaethol, yn 1310 ac o 1595 bu'n gartref i'r teulu Myddleton am bedair canrif. Trowch i'r chwith i lawr y ffordd, gan gyrraedd cyffordd â ffordd arall a'i chroesi i ddod o hyd i drac sy'n arwain i lawr yr allt. (Sylwer bod y trac hwn ond ar gael i gerddwyr rhwng mis Ebrill a mis Medi.)

Mae'r trac wedi'i arwyddo ar gyfer Clawdd Offa, a fydd i'w weld yn fuan iawn, ond nid yw'n rhan o Llwybr Cenedlaethol Clawdd Offa. Cerddwch i lawr trwy giât fawr i mewn i goetir, gan ddilyn marcwyr saethau melyn. Arglawdd braidd yn annelwig i'r dde yw'r clawdd. Cerddwch i lawr y trac, ond peidiwch â mynd drwy giât

fawr i mewn i gae ymhellach i lawr. Yn lle hynny, trowch i'r dde ychydig ymlaen llaw a dilynwch llwybr cul i fynd drwy giât fechan i mewn i'r cae. Mae cwrs y clawdd yn llawer mwy amlwg wrth iddo barhau i lawr yr allt. Ewch drwy giât mochyn i gyrraedd coeden dderw enfawr mewn coedwig arall. Ewch i lawr llwybr serth a allai fod wedi'i ordyfu mewn manau. Ewch heibio 'Derwen Adwy'r Meirwon', gan gyrraedd hysbysfyrddau sy'n esbonio Brwydr Crogen. Digwyddodd hyn yn 1165 pan anfonodd Harri II lu amlwladol trwy goedwigoedd gwyllt trwchus yn y fan hon, gyda'r bwriad o 'ddifodi'r hil Gymreig yn llwyr'. Roedd anafiadau enfawr ar y ddwy ochr, ond yn y pen draw gorfodwyd lluoedd y brenin i dynnu'n ôl.

Croeswch ffordd y B4500 i fynd rhwng adeiladau Melin y Castell, gan ddilyn Llwybr Clawdd Offa am gyfnod byr nawr. Croeswch bont dros Afon Ceiriog, lle mae plac yn coffáu Brwydr Crogen. Wrth ddringo ffordd fer a serth, mae man heb ei farcio lle mae'r ffin yn cael ei chroesi rhwng Cymru (Clwyd) a Lloegr (Swydd Amwythig). Pan gyrhaeddir cyffordd, mae Llwybr Clawdd Offa yn dringo'n syth i fyny rhes o risiau, ond mae ein llwybr yn ôl i'r Waun yn troi i'r chwith yn lle hynny, gan ddilyn ffordd a ddefnyddir gan Llwybr Dyffryn Ceiriog a Llwybr Swydd Amwythig. Rydych yn mynd heibio cyfres o hen odyonau calch, ac yna ychydig o dai ym Mron-y-garth. Pan ddaw'r ffordd i lawr, trowch i'r chwith drwy borth mewn wal i ddilyn llwybr i lawr rhes o risiau i Pentre Wood, sy'n eiddo i Coed Cadw (The Woodland Trust).

Mae'r llwybr yn amlwg drwy gydol ei ddisgyniad, gydag un darn mwdlyd wedi'i orchuddio gan llwybr pren. Croeswch gamfa risiau wrth ymyl giât fawr i adael y goedwig a pharhau drwy gaeau ar hyd Afon Ceiriog. Mae'r llwybr glan yr afon yn troi'n drac, sydd yn ei dro yn arwain at giât

Offa's Dyke Path SHORT WALKS Taith Gylchol y Waun I

fawr ger rhai tai ym Mhont-faen. Trowch i'r chwith i groesi pont gul o gerrig o Loegr yn ôl i Gymru, yna trowch i'r dde drwy giât mochyn. Unwaith eto, cerddwch ar hyd Afon Ceiriog trwy gae, gan ddynesu at ddwy nodwedd ryfeddol. Yn gyntaf, mae traphont reilffordd uchel gyda deg bwa, a agorwyd yn 1848, ac yna traphont gamlas fyrrach ond yr un mor drawiadol, eto gyda deg bwa, a agorwyd yn 1801. Bydd y rhain yn cael eu harchwilio'n agosach, ond am y tro y cyfan sydd angen ei wneud yw cerdded oddi tanynt a pharhau ar hyd glan yr afon nes cael eich gorfodi i ddringo at ffordd brysur y B5070.

Croeswch y ffordd a dechreuwch fynd i lawr ffordd fynediad ar yr ochr arall, ond trowch yn syth i lwybr ar y chwith. Mae'r llwybr yn croesi hen ras felin wedi'i thyfu'n wyllt ac a fu unwaith yn gwasanaethu Melin y Waun. Dilynwch y llwybr i fyny'r allt ac yn y diwedd mae'n ymuno â ffordd y B5070 yn agos at gyffordd ar gyrion y Waun. Y bwriad yw croesi'r ffordd brysur a throi i'r chwith ar hyd Ffordd y Castell, ond os yw'r traffig yn gwneud hyn yn anodd, cerddwch i mewn i'r Waun a defnyddio croesfan i gerddwyr cyn dychwelyd i ddilyn Ffordd y Castell. Mae'r ffordd yn arwain at olygfan sy'n edrych dros y traphontydd camlas a rheilffordd. (I orffen y daith gerdded yn gyflym, gan osgoi Twnnel y Waun, trowch i'r dde ar hyd Ffordd yr Orsaf i ddychwelyd i orsaf drenau'r Waun.)

Dilynwch lwybr i lawr trwy ddarn o goetir i gyrraedd llwybr halio Camlas Llangollen. Mae croeso i chi gerdded ar draws y draphont ddŵr, o Gymru i Loegr ac yn ôl eto, ond i orffen y daith hon, dylech ddilyn y llwybr halio i Dwnnel y Waun, sy'n 770 troedfedd (220m) o hyd. Yn lleol, mae'n cael ei adnabod fel 'The Darkie' ac, yn amlwg, mae angen tortsh, ond mae'r llwybr mewn cyflwr da ac mae ffens rhyngddo a'r gamlas. Sylwch, os daw cwch yn pwffian drwodd, gallai'r mygdarth diesel fod yn ormesol, ond mae'r allanfa bob amser yn y golwg o'ch blaen. Ar ôl dod allan o'r twnnel, parhewch ar hyd y llwybr halio ychydig ac yna dyblu'n ôl yn sydyn i'r dde i ddringo uwchben y gamlas. Pan gyrhaeddir ffordd, trowch i'r chwith i orffen yn ôl yng ngorsaf drenau'r Waun.

Parcio: Parcio cyfyngedig yng ngorsaf drenau'r Waun, neu defnyddiwch faes parcio ger Pwll y Waun yng nghanol y Waun.

Bysiau: Mae bysiau TrawsCymru yn gwasanaethu'r Waun o Wrecsam, y Trallwng a Machynlleth bob dydd, ac eithrio dydd Sul. Mae bysiau lleol dyddiol yn gwasanaethu'r Waun o Wrecsam a Chroesoswallt.

Trenau: Mae trenau dyddiol yn gwasanaethu'r Waun o Gaer ac Amwythig, yn ogystal â gwasanaethau pellter hir o Gaerdydd a Chaerdybi.

